

MAI 1984

SUPLIMENT EDITAT IN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN
DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

SINTEZE

Proza (II)

Considerând mitul spațial drept una dintre principalele coordonate ale narativității, câteva nuanțări se impun în chiar interiorul acestei dimensiuni. Astfel, întoarcerea spre spațiul matrice este condiționată atât de evoluția fiecărei scrieri în parte, cât și de evoluția literaturii române în general. În perioada la care ne referim, scriitorii bucovineni au învățat lecția obiectivității, a detașării de modele, vocația artistică preexistând la cei mai mulți dintre ei. Cotele valorice ale scrierilor o dovedesc, dincolo de atitudinile mai mult sau mai puțin subiective, atât în sensul supraestimării de circumstanță, cât și în cel al subestimării.

Am sugerat anterior faptul că revenirea spre spațiul generativ s-ar putea explica prin necesitatea validării estetice a acestui spațiu în literatură. Considerăm că o primă treaptă a revenirii ar putea fi numită **etapa idilicizantă**. Ne referim la faptul că întoarcerea spre un mit — existent în mod obiectiv — se face în această fază dintr-un impuls exterior, extrastetic și, prin urmare, extraliterar, foarte adesea. Scriitorii bucovineni, în general răzlețiți sau rupți de locul obârșiei, revin înfrumusețând spațiul geografic, oamenii, evenimentele. Transfigurare, se va spune. Poate, dar nu de fiecare dată, artistică, altă timp cit lipsesc veritabilele conflicte umane și sociale ori sînt rezolvate convențional atunci cînd se întrezăresc. Idilizarea aparține unei viziuni reportericești căreia i-au plătit tribut Eusebiu Camilar (Noapți udeșene), Dragoș Vicol (Satul cu oameni frumoși), George Sidorovici (Pădurea de dincolo), Ion Țugui (Voivodasa), Ion Beldeanu, Alex. Rudeanu (Destine din Nord).

Următoarea treaptă a revenirii spre mit, implicând maturizarea mijloacelor de expresie și detașarea necesară dobîndirii unei identități inconfundabile, este cea a obiectivării viziunii mitice asupra spațiului, a relevării dimensiunii sale existențiale. Acum scriitorii, abandonînd sau raportîndu-se la același spațiu o fac din perspective mult deosebite. Șabloanele și modelele preexistente sînt abandonate în favoarea căutărilor proprii. Bucovina nu mai este spațiul generativ al tuturor legendelor clasice, ci un teritoriu în care existența individului, lui stă adesea sub semnul tragicului. Spațiul geografic, cu zestrea-i naturală, istorică și etnografică devine univers rezonator al dramelor interioare, ceea ce înseamnă în ultimă instanță **realism istoric și social**. În fond, îndepărtarea de viziunile așezătoare și translocarea spre interioritate a personajului marchează o mai limpede ilustrare a dramelor sociale cu caracter general, intrucît personajul, în unicitatea sa, devine exponențial. Nu este surprinzător faptul că aceiași scriitori care au consumat prima etapă se vor ridica, alături de mai tinerii care au folosit experiența celor dinainte, spre această viziune. Zbaterea Lilei din „La doi pași de inimă” (Pasărea Phoenix — Dragoș Vicol), marcînd drama dezrădăcinării, este amplificată de spațiul rezonator al munților Bucovinei și de durerea cenzurată a unei familii tracasate de evenimente sociale necruțătoare. În **Cartea de piatră**, restituire postumă a lui Eusebiu Camilar, aceeași vatră din **Noapți udeșene** nu mai are nimic idilic. Lapidarele notații ale scriitorului într-un jurnal personal marchează treptata îndepărtare de mitul frumuseții și armoniei milenare a „satului folcloric”. Ciocnirea cu realitățile dure ale unui sat în care indivizii nu sînt dispuși în orice moment la nesfîrșite ore de povești, legende și cîntece, ci se află guvernăți de legile luptei pentru existență, dovedește faptul că aura mitică în care se învăluia spațiul bucovinean aparține nu atât realității, cât culturii și unei viziuni preconcepționate a scriitorului. Nu numai a lui Eusebiu Camilar, ci și a celorlalți scriitori. Cazul ni se pare simptomatic.

Într-o a treia etapă modalitățile de transfigurare artistică se diversifică în funcție de personalitatea fiecărui scriitor, spațiul originar devenind semn. Autorii, în marea lor majoritate, nu mai demonstrează ostentativ, ci **sugerează**, prin acest semn, acordînd credit cititorului care este solicitat să coopereze activ la receptarea operei. Interesantă ni se pare, din acest punct de vedere, atitudinea autorului din **Vămile ciresului** (Ion Filipciuc), carte în care cititorul este pur și simplu provocat la un „dialog” — în autentic sens socratic — despre cultura mitică, sensul devenirii culturii contemporane, individ, real și imaginar. La Alex. Rudeanu (Ruşinea familiei) personajul poartă spațiul în zestrea ereditară, semn reperabil și în proza lui Ion Țugui (Exerciții de existență, în parte și în **Solemnitățile supușilor**). La poli opuși par să se situeze Constantin Blănuș (La lumina zilei) și Platon Pardău (Scrisorile imperiale). La primul observăm totala abolire a mitului spațial (și a imaginării) în favoarea disecării, în sens sartrian, a sinuozităților conștiinței de sine, în timp ce la al doilea asistăm la un permanent proces de îmbogățire a sensurilor semnului (spațiul) prin imaginarii de tip fantastic. Alternarea rapidă între real și fantastic marchează, în ultimă instanță, ritmul îmbogățirii semnului cu sensuri noi.

Nu tematica prozei în sine interesează acum (la ea ne vom referi mai târziu), ci modalitatea de transfigurare a spațiului. În fond, cu **Scrisorile imperiale**, ne aflăm în punctul consacării estetice a spațiului bucovinean în literatura română. Va fi fost în intenția autorului acest lucru? Se pare că da, din moment ce aproape toate romanele lui Platon Pardău revin sau își extrag personajele ori sursa unor conflicte din acest spațiu. Revenirea nu înseamnă repetare, ci îmbogățire. În fond ce este Doruna? Un spațiu al munților nordici în care viețuiește o umanitate ale cărei cutume scapă oricărei definiții și încercări de cunoaștere din afară. Timpul se relativează în funcție de specificitatea spațiului, iar personajele, deși aparent supuse micilor pașii sau marilor pașii — trăsături care umanizează —, privesc spre exterior, spre lume, cu seninătatea și înțelegerea specifice elementului vegetal — trăsături care eternizează. O umanitate care se definește prin misterul unor mituri ancestrale, printr-un spațiu supus în permanență tribulațiilor istoriei dar și trăirilor eterne ale Omului.

Octavian NESTOR

Poema
vîrstei

Tainic poema vîrstei
Renaște în sămînță
Bintuie atita înfrunzire
În respirația mea de dragoste
O, anotimpul ciresului
Mă urmărește pretutindeni
Și umerii mei dau în floare
Prin coloanele nopții
O, amintirea subfire
A satului
Ca o ninsoare electrică
Îmi acoperă ochii
Ci iață
Poema vîrstei sparge lacrima de argint
Cicatrizînd neliniștea
Pădurii dinspre-amiază
La poarta dimineții
Tainic poema vîrstei
Descoperind continentul libertății
Și aducînd Patriei nepieritoare laudă.

Ion COZMEI

Desen de Ion Carp Fluierici

A PRIVI
FLORI DE MAI

În mai,
în Bucovina, florile sînt mai frumoase
ca oricînd, mai luminoase,
mai strălucitoare.

Și cerul e mai albastru, e mai de
Voroneț ca-n altă parte.

În mai, Bucovina, pădurile de
fag, de brad și de molid și de mesteacăn,
șoptesc, cînd abia înfiorat,
cînd năvalnic nemuritoare baladă
a lui Ciprian Porumbescu.

La Rădăuți și Vatra Dornei, la
Humor și Fălticeni, sau lângă Dalba
Cetate de Scaun se înalță, an de
an, noi flori ale muncii și luminii.
La Rădășeni, la Preutești, la Dumbrăveni
ninge, în mai, cu flori de măr.

Și obcinile toate sînt semănate cu
miei, în mai, în Bucovina.

Și peste tot, printre toate acestea
strălucesc florile-chip, florile-mîini,
florile-gînd ale oamenilor din Țara
de Sus.

Ei sînt aceia care adaugă noi petale
în fațetele-flori ale țării, ei sînt
aceia care aduc aici, la noi, în Bucovina,
înaltă insemne de prețuire și

îndemn, așa cum, firesc, s-a întîmplat
și acum:

Ordinul Muncii clasa a II-a organizației
de partid a județului Suceava pentru
locul II în industrie, construcții,
transporturi și circulația mărfurilor
și Diploma de Onoare pentru locul IV
în agricultură;

Ordinul Muncii clasa a III-a Consiliului
Popular al Județului;

Ordinul Muncii clasa a II-a Combinatului
de Celuloză și Hirtie;

Ordinul Muncii clasa a III-a Întreprinderii
de prospecțiuni și explorări geologice;

Ordinul Muncii clasa a III-a Întreprinderii
de confecții;

Ordinul Muncii clasa a II-a Întreprinderii
pentru producerea și industrializarea
legumelor și fructelor;

Ordinul „Meritul Agricol” clasa a II-a
Asociației economice intercooperatiste
pomicele Rădășeni.

Sînt și acestea flori, flori de mai,
care în clipa de față, par mai frumoase
ca oricînd, mai luminoase,
mai strălucitoare.

Alexandru TOMA

autograf

Acad. Al. GRAUR

Unitatea limbii

În apusul Europei, doi oameni din două regiuni diferite ale aceleiași țări nu se înțeleg între ei, dacă fiecare vorbește graiul său local; sînt silți să facă apel la limba literară, învățată la școală. La noi, nu e această situație: chiar dacă un cuvînt nu e cunoscut de ascultător, el poate cere lămuriri vorbitorului, iar acesta îi dă explicațiile necesare în limba comună.

Aceasta se explică în primul rînd prin faptul că la noi țărani nu au fost legați de un teritoriu limitat; cine avea interes să călătorească o putea face, astfel că exista mijlocul de a se cunoaște felul în care vorbeau cei din alte regiuni. În al doilea rînd, numeroasele năvăliri ale cotropitorilor obligau pe oameni să se refugieze în munți, unde aveau ocazia să întîlnească pe unii veniți, pentru același motiv, din alte părți ale țării. Fie că unii adoptau termenii folosiți de ceilalți, fie pur și simplu că se deprindeau cu vorbele, chiar dacă personal nu le întrebunțau.

În vremea noastră, se merge și mai departe: desființarea analfabetismului, răspîndirea presei, radioul și televiziunea ajută la eliminarea diferențelor de limbaj. Dacă acum cîteva decenii era destul să ascuți pe cineva pronunțînd o frază, ca să știi din ce regiune este, în momentul de față oamenii instruiți vorbesc toți la fel, indiferent din ce parte a țării provin.

Dar se mai întîmplă și altceva. Mai demult, se împrumutau cuvinte din limbile vecine. Acum, cel mai des, se introduc termeni tehnici, formați din elemente latinești sau vechi grecești, acestea din urmă fiind trecute prin latină, sau tratate așa cum le-ar fi aranjat românii dacă le-ar fi folosit. Acești termeni sînt identici în cele mai multe limbi, chiar în cele care în trecut nu acceptau cuvinte de împrumut. Astfel, televiziune, atom, scenariu etc. se folosesc mai peste tot. În felul acesta, vocabularul se unifică pe tot globul. Gramatica se simplifică mereu, așa că în viitor nu va fi nici o dificultate să îți o însușești. Peste nu foarte mult timp oamenii se vor înțelege între ei, chiar dacă nu vor aparține aceleiași țări.

Pe vremuri, cînd la noi se întrebunțau elemente împrumutate din limbile orientale, un apusean care venea în România nu putea înțelege ce vor să spună firmele ca birt, han. Acum, știe numaidecît ce înseamnă restaurant, hotel. Un francez sau un englez poate ușor citi o carte românească din specialitatea sa.

Nu va trece mult timp și oamenii vor putea călători peste tot pe glob și nu vor avea nici un fel de complicații din punctul de vedere al comunicărilor: se vor putea înțelege vorbind fiecare graiul său natal.

Suceava,
dimensiuni
turisticeInterviu cu tovarășul Matei Hulubei — șeful Oficiului județean de
Turism Suceava —

R. Județul Suceava este, fără îndoială, o zonă de mare atracție
turistică. Vă rugăm să aduceți cîteva
argumente care să îndreptățesc
această afirmație, stimate tovarășe
Matei Hulubei!

M. H. Multiplele frumuseți naturale, zecra de cultură materială și spirituală a acestor locuri, o diversitate rar întîlnită și de o exemplară valoare a măturilor timpului, la care se alătură împlinirile viguroase ale prezentului. Cetatea de Scaun a Sucevei, salba de ctitorii de la Putna, Voroneț, Moldovița, Mănăstirea Humorului, Dragomirna, Arbore, Probota, Muzeul de Istorie din Suceava, Muzeul Tehnicilor Populare din Rădăuți, Muzeul Lemnului din Cîmpulung Moldovenesc, colecția de artă „Ion Irimescu” din Fălticeni, iată cîteva puncte de reper care vorbesc de la sine despre bogăția de frumusețe a Țării de Sus...

R. ...Și care, ele singure, ar putea descrie un itinerar plin de semnificații. Vă rugăm să numiți și cîteva din coordonatele „de lucru” ale turismului sucevean pentru acest an.

M. H. Turismului sucevean îi sînt deschise, în acest colț de țară, cele mai largi posibilități de dezvoltare, precum și suficiente condiții privind evoluția și modernizarea. Aș vrea să subliniez că dimensiunile turistice ale județului nu pot fi descrise cu adevărat fără a aminti de exis-

(continuare în pag. IV)

Discuție consemnată de
V. RUSU

Titlul ultimului volum al lui Constantin Ștefuriuc nu ni se pare a fi o simplă cochetărie de poet încă tânăr; parafraza după denumirea epopeei lui Sota Rustaveli (pe care am înfățișat-o și într-un poem de Mircea Dăncuș) vrea să spună că principala valoare a tinereții este frumusețea, într-un sens foarte larg, vremea vitejei, a cavalerismului pierzându-se în negura timpului, iar singurul apănaj — înțelepciunea și jocul ei, cum spunea Blaga — este iubirea. O astfel de premisă generează poeme de dragoste elegiace și, în același timp, încercate de o senzualitate dogoritoare, sincere până la naivitate și intimitate, în sensul bun al cuvântului, nutrite din stări de suflet accesibile și, în general, frecventate de bărbății aflați la o anumită vîrstă; căci, trebuie spus, Constantin Ștefuriuc face poezie de sentiment, pentru el cuvîntul, imaginea, avînd doar funcția de vehicul al emoției.

Poeziile din *Frumosul în piele de tigr* sînt confesiunea-bilanț a ieșirii din tinerețe, semnul sigur al trecerii eu-lui empiric (nu și al celui poetic) într-o altă vîrstă; dar cum empiria lui pare a fi aproape exclusiv erotică, volumul este planare în vulturi mai largi sau mai strînse în jurul profesiunii de credință că singurul sens al existenței e iubirea. („Dragostea este forma mea de curaj”). Nu știu să fi citit în ultimii ani un alt volum de versuri făcut din cincizeci de destăinări de dragoste cărora li se adaugă un poem închinat mamei; situația prezintă, totuși, la nivelul discursului poetic, un avantaj incontestabil: convergența și consecvența metaforicilor, simbolurilor, motivelor. Nu prea nu, merouse — luna, apa, singele, trupul, mesteacănul, șarpele, fluturii, voronetele și poete alte cîteva mai puțin pregnante — ele trec dintr-un poem în altul fără modificări însemnate de substanță, ceea ce conferă confesiunii lirice coerență și putere de convingere. Mai mult, simbolurile comunică între ele și se susțin reciproc la nivelul sensurilor mitice; trebuie spus că aici intuiția lui Constantin Ștefuriuc a funcționat cu remarcabilă

precizie, căci este greu de crezut că poate fi vorba de o intenție programatică. Un narcisism neascuns străbate aproape toate poemele; ființa bărbatului tânăr și a poetului tânăr se răsfrînge în ele cu nedismulată orgoliu: „Credeam eu pe atunci că sînt o pusăre înaltă — / Trup transparent, sînge de taur, iute, miere și foc / Știam încă de la mama că meseria de poet înseamnă / Să îi

CONSTANTIN ȘTEFURIUC:

Frumosul în piele de tigr

aidoma păsărilor / Să ai priviri umede / Și suferințe-n virtej. / ... Un mesteacăn răstignit pe cer sînt / Chinuit frumos și lunatic”. Dragostea este oglinda în care se privește fără să obosească, nodisimulat admirativ și cu un fel de nădejde că timpul nu l-a schimbat deloc: că starea de mesteacăn se perpetuează: „Fintina este inima casei / În patria dragostei mele / Noaptea cînd trupul fru-

După parcurgerea primelor capitole ale *Mesei de biliard*, cititorul care cunoaște și celelalte volume ale lui Grigore Ilisei încearcă un fel de nostalgia după povestirile sprintene din *Năvod pentru scrumbii albastre* (1972) și, nu mai puțin, după tăioasele proze scurte din *Reînnoirea verii* (1975). Romanul pare a se încheia cu dificultate, lăsînd impresia că episoadele — în cazul lui, narațiuni de mici dimensiuni cu un coeficient mare de independență în context — domină întregul, îl fac să piardă dinamismul și necesară convergență epică. Însă pe măsură ce lectura înaintează, senzația de mișcare cernă, trifugă a secvențelor dispare, intențiile ideatice se conturează și capătă forță, ansamblul își dezvăluie identitatea și astfel devine limpede că autorul are o strategie romanescă bine pusă la punct, ambițioasă cu discreție, curajoasă fără bravadă, modernă cu o măsură care demonstrează maturitate.

Culoarea modernă i-o conferă, mai ales, faptul că se organizează și omogenizează treptat, din lăuntru, pe măsură ce tensiunile interioare ale personajului principal se dezvoltă pînă ating masa critică, iar dilemele sale capătă, prin acumularea de probe, suficientă pregnanță pentru ca el însuși să le poată formula răsplat și să le inoculeze putere de generalizare. Narațiunea este, în aceste condiții, doar un adjuvant al procese, lor intime ale eu-lui personajului, procese care se declanșează și se consumă odată cu derularea lecturii, pe o traiectorie sinuoasă, într-un ritm neregulat, aleatoriu.

De aici, caracterul voit mozaicat al cărții, atît sub aspectul coordonatelor spațio-temporale, al peisajului epic, al funcțiilor și rolurilor narative, al ponderii personajelor, cit și sub cel al jocului întrebărilor, care ținesc surprinzător, ca niște fintini arteziene ascunse.

Povestitor de autentic talent, fapt dovedit de volumele anterioare, dar la nivelul episoadelor, și de cel în discuție, Grigore Ilisei pare a se teme de această vocație care ar putea să-i estompeze sau să-i înecă în substanță epică intențiile fundamentale ale romanului — expunerea unui caz de conștiință și, prin

acesta, degajarea unor întrebări esențiale pentru forul interior al unuia dintre cei mai activi și importanți factori ai vieții social-politice a României contemporane — activistul de partid. Prin aceasta el se așază alături de cîțiva scriitori consacrați romanului politic de actualitate (Marin Preda, D. R. Popescu, Platon Pardău, Eugen Uricaru), marca sa constînd în anghiu de abordare și, implicit, în noutatea nivelului la care se plasează întrebările. Curajul cărții constă, în primul rînd, în caracterul acut și polemic (în sensul bun al cuvîntului), al problemei ei centrale: în ce măsură activistul de partid se

GRIGORE ILISEI:

Masa de biliard

implică activ și generos în munca sa, depășește condiția de simplu executant aplicînd creator și responsabil generoasele idei politice ale comunismului, în ultimă instanță în ce măsură s-a simțit și se simte răspunzător de felul în care se produc procesele sociale caracteristice României contemporane. Cel care își pune aceste întrebări (care nu epuizează problematica romanului) este un fost activist, revenit la profesiunea lui inițială,

moasei / E o lacrimă plină de stele”. Este aici ceva din spațiu de bătrînețe a lui Endymion, frumoasa pradă a nesățioasei Selene, îndrăgostit de propria înfățișare precum Narcis, și, tot ca el, victimă a iubirii. Numai că poetul își poartă și își ațesează cu mîndrie rana (sau rănile) dragostei, văzută aproape exclusiv ca explozie sau ritual al senzualității: „Mă sfîșie o ploaie cu unghii de iubită, / Sînt baierine-n aer cu sîni de dinamită” sau „Doctorii au găsit în mine / Reziduurile radioactive ale unei mari iubiri. / Tânăr, trup în febră, îmbrăcat în lumină... / Frumos ca un crin destinat exportului”.

Zeitatea tutelară a etern-îndrăgostitului este Luna — peste tot cu majusculă — („Cînd venea noaptea mesteacănul se aprindea de la Lună”) care concentrează, în ultimă instanță, toate sensurile simbolurilor cu care se vehiculează în acest volum. Ea este Artemis — zeitate selenară, dar frecvența apariției în poeme a apei (rouă, lacrimă, fîntînă, val etc.), conduce și la cunoscutul izomorfism apă-lună; pe de altă parte, obsesia trecerii într-o altă vîrstă, a pierderii tinereții trebuie pusă în relație tot cu simbolica lunii — marea epifanie dramatică a timpului; ea, luna, este indisolubil legată de feminitate și de moarte și, prin asta, de mediul acvatic, însă și de șarpe, animal lunar care se împerechează cu femeile. Unul dintre poemele volumului (Tik) focalizează aproape toate aceste semnificații: „Mestecenii își duc iubitele în nori / Frumosul trup se umple de petale / Luna visează adolescenții șerpuitori / Să-i culce într-un strigăt de nelumească vale. // Singele-i las, de Lună nu mă scapă / Cînd vine noaptea mă aprind / Mestecenii frămîntă-o apă / Și somnul e un lux pe care nu îl prind”.

Fără a aduce ceva nou față de volumele anterioare ale lui Constantin Ștefuriuc, *Frumosul în piele de tigr* întărește linia de contur a unei individualități lirice care nu se hotărăște încă să treacă pragul maturității poetice, fiind încă ispitită de frageda epidermă a existenței.

dar care, deși în mod fortuit scos din această muncă, se simte, în continuare, solidar cu fostii săi tovarăși de muncă și responsabili de destinele lumii noastre. Abulia lui, încă, pacitatea de a reveni la vechea matcă se explică nu printr-un complex al demnității lezate, deși fusesc acuzat pe nedrept, ci prin obsesia culpei de neîmplacare: „Vezi, eu mă tot duc pe urma celor întimplați... încerc să-mi aduc aminte cît mai bine, să mă lămuresc, să judec fără părtinire. S-au adunat în sufletul meu destule, dar nu pot să nu-mi dau seama că și eu, dar și alții la fel ca mine, am rămas la fel de puțin curajoși în fața. Mai puțin curajoși în fața noastră, a conștiinței noastre, dar și în fața altora și mai ales în fața vieții, a istoriei, dacă vrei și dacă nu-i prea mult spus, dacă nu-i un cuvînt prea mare și cred că nu-i. Uite, eu am tot întors și pe față, și pe dos evenimentele la care am fost martor și am desprins cu ușurință fuga noastră de răspundere”. Dar dezbaterile în jurul temei principale se realizează nu numai prin aprofundarea proceselor de constituție ale lui Ioachim Strat, ci și prin analiza aplicată altor cîteva personaje, constituite într-o galerie de cazuri — limită — Toader Amnaru, Tinel Vasiliu, Ion Albescu, Marin Potopea, Alexandru Modor, cea — repartizate cam prea simetric între poli plus și minus al tabloului de valori.

Dar, cum am mai spus, romanul nu intenționează desfășurări epice, deci nici crearea unei tipologiei, ci, mai degrabă, dezvoltarea unei meditații asupra felului în care omul investit cu putere poate răspunde la solicitările istoriei: parabola jocului de biliard din finalul cărții ar putea fi socotită nu doar o confirmare a acestei ipoteze, ci și o rezolvare ingenioasă a temei. Rezolvare care l-a salvat de unele locuri comune ale acestui tip de roman, dar nu și de alte capcane printre care cea mai frecventă este alunecarea analizei în confesiune lirică.

În tot cazul, *Masa de biliard* confirmă un prozator matur și, totodată, un romancier deplin constituit.

Mihail IORDACHE

MIRCEA A. DIACONU

Sentimentul sinelui împlînzit

niciodată soarele nu fusese atît de alb era despuiat de frunze precum degetele sau trupul meu iarna și apusul ca o femeie în noaptea nunții era mi se părea un regat acest al doilea trup al meu era iocana mea

cînd flăcările ajungeau la fereasta noastră și un copil la poartă țipa niciodată liniștea nu fusese mai dureroasă liniștea sau altceva

— brațele erau acoperite cu noaptea apoi iar cu aur iarna cobora din copaci sau din coapsele femeilor

singure

și pașii mei inocenți sau triști făceau coroană în jurul fintinii — sentimentul sinelui domnitor nimic altceva decît groaza cu care te împarți umbrei tale

cineva striga înapoi poate era chiar vocea mea voi sunteți nu alții

sentimentul sinelui domnitor și ce nevoie aveam de dragoste cînd eu imi ajungeam ca o cămașă de cauciu mie insumi în patul meu ciorchini se tolăneau aproape vii și chipul meu împlînzea numele unui zeu ce nevoie aveam eu de dragoste și iarna

iarna te simți mai vinovat toate umbrele sînt oglinzi și copacii sînt mai

monstruoși

de altfel noi eram nu alții umbrele noastre alunecau peste văi și niciodată nu fusesem atît de albi alții erau moi și se scufundau în apă dar noi despuiam soarele de frunze și ne răsturnam

prin lut

nu că te-aș fi vrut dar semănăm atît de mult unul cu celălalt semănăm atît de mult.

Tăcere sau nehotărîre

ochiul aluneca pe lingă blocuri și copii umerii săi erau albi și nu știau dacă ceea ce-i împlînzea era iarba

oricum există acolo ceva ce nu coboară brațele noastre ceva care se naște și moare și totdeauna te orbeste cu aerul care-i

acoperă ceafa nici spre zîmbetul nostru ceva ce fără să se ascundă trăiește totuși departe

iată-ți degetele ale tale nu sînt cearsaful sau ce altceva acoperirea strada fereastră pereții erai singur

și știind toate acestea tăceai? numele meu devenise pentru ține un parc te acoperea fără să te ascunzi

— tu erai deci — cine altcineva se ascundea cine era cel cu trup nevăzut și indiferența nu sau nu ca dragostea

— ce frumoși erau ochii tăi prin iarba prin lemn atingeam scoarța aspră și abia-mi răsfirai trupul-ți prin păr

la trei ani nisipul aluneca prin degetele mele și coboram nesăpînit în casa ta

milioane de corbi îți șopteau de deasupra ta dar ce altceva puteau ei ce altceva chipul-mi era mai frumos decît

ți-ai putea închipui sătenii treceau triști pe lingă mine zîmbetul li se părea sincer și cald dar ce altceva puteau ei ce altceva

și abia șoptit imi spuneau frate-tău a murit nu-i așa și te spuneam ați vede că a plecat doar a plecat la altcineva

— cum alergai tu goală prin iarba și prin zăpadă — tristețea care ar veni din ploi nu din singe

dar tu îți întinzi peste imperii de trandafiri imensa coborire din serbare iubirea ta care dezbracă lei

de-aș mai putea o vară să cobor în riul care este tot timpul braț întins tu ai veni cu animalele pădurii pînăjenii mi-ar strecura sub piele

freacă nou ceva care lipsește pretutîndeni și e tot timpul o amenințare — cum pe un vas de lut

un vierme lucios escaladînd cu grijă — alo unde sînt cine ești tu — iar dimineața vecinii mei

cu mare grijă strîngeau cioburile cele mai mici și le-ascundeau pe drumul către vale

soarele era deja cu pieptul în apă și nu se mira

PROZA

Argument

Eugenia Răileanu Iacob se apropie de optzeci de ani. Acolo, în satul Roșcani, unde se întîlnesc, intru curgerea mai departe, două ape, Suceava și Siretul, ea măsoară, de-acum singură, casa și grădina, mulți dintre cei cu care a venit pe lume deodată fiind plecați pe drum fără întoarcere. Ochiul ei au străbătut de-o viață cerul, ca să vadă ce se va revărsa deasupra cîmpiei... și cîmpia, ca să vadă ce va răsări sub cer. Dar mai ales serile au străbătut alba pagină pe care scrisul ei mărunț, ca de dascăl, a măturat despre cîte-n lună și-n soare. Nenumăratele sale caiete, presărate de-a lungul veacului, sînt cărți netipărite ale unui scriitor adevărat.

Marcel MUREȘEANU

Tîrgul era așezat la poalele dealului, iar satul respirat pe povîrnișurile lui pînă sub pădurile Boinicului și a Poienii Ursului.

Un conac mareț și l-au așezat neamul boierilor Vîrnari, pe mijlocul pantei și al satului, la cea mai frumoasă priveliște. Acest vechi conac se vede de la mari depărtări și din alte state. Avea grădina frumoasă, cu livezi mari pe coasta împrejmuțată cu ziduri înalte.

În grădina boierul avea păuni în număr mare. Aceștia aveau simțul lor, cînd vremea avea să se schimbe scoteau țipete ascuțite cari se auzeau departe. Satul nostru fiind pe vale îi auzeau bine și-atunci își spunea fiica: „Să ne silim cu treaba cît mai în grabă, că țipă păunii la curte, de-amu se schimbă vremea”.

Fiindcă așezarea Litenilor se găsește aproape la aceeași distanță de orașele Suceava, Fălticeni, Pașcani și Botoșani, trebuia așezat aicea un iarmaroc, în care să se facă schimb cu toate roadele și viețuitoarele pămîntului din preajmă-i.

Iarmarocul Litenilor s-a stabilit lîună și nimenia n-a putut să-i schimbe ziua. S-a încercat, dar fără sorți. Rostul lui a fost întotdeauna, după cele întimpla în lume — mai bogat — mai sărac, mai ieftin sau mai scump. Dar oricum ar fi fost, aici se găsea tot ce-ți dorea sufletul.

Iarmarocul era mare și socotit de toată lumea cel mai bun. Se adunau în iarmarocul Litenilor și oameni din părțile Bucovinei. Spun asta, că pînă în anul 1918 granița noastră dinspre Austro-Ungaria era la miază noapte de satul Știrbăț. Pe marginea satului erau un pârîuș și un șir de moviște, care se mai văd și astăzi. Hotarul mer-

gea pe marginea satelor Merești, Racova, Știrbăț pînă la apa Sucevei, care făcea hotarul în sus spre Burdujeni. Burdujenii rămîneau la noi, iar Ițcanii dincolo. Trecerea prin vamă era foarte anevoioasă. La Burdujeni era punctul principal de vamă. Cu toate greutățile, bucovinenii veneau la iarmarocul nostru. Fie că treceau apa Sucevei, fie prin vamă, dar nu lipseau de la iarmaroc. Noi le ziceam corduneni, pentru că partea care cuprindea satele Chîlișeni, Udești, Reusenii, Bosanci se numea Cordun. Ei veneau mai mult pentru cumpăraturile porcilor. Erau oameni înalți, voinici, foarte curați, îmbrăcați cu cămăși de bumbac, ifari, cheptare, încinși cu chimire de piele, în care purtau bannii, mai mult purtau sumane scurte, și cu pălării de pîslă. Se cunoșteau de pe port că sînt de dincolo. Femeile lor

nu prea veneau, că era greu de trecut granița. Iar după ce s-au ridicat granița, veneau mereu cu toții.

Din părțile Neamțului veneau muntenii, veneau cu cheptănuși și spete de tot felul, cu o-chinci, gata lucrate, ni le-adeceau nouă și plecau înapoi cu ceriale.

Din partea Fălticenilor veneau oamenii tot după ceriale. Vite nu cumpărau, că aveau destule. Veneau și din partea Botîșanilor, pînă aproape de Prut, după cai, oi și vaci.

Din Ploiești soseau negustorii numiți ploieșteni. Aceștia cumpărau numai boi bine împerecheați. Dacă erau bine potrivii se luau pe ei bani frumoși. Din Lespezi veneau cei mai mulți ne-

(continuare în pag. III)

Eugenia RĂILEANU-IACOB

Ecce homo!

„Să fi avut Nichita Stănescu, în 1964, intuiția faptului, incontestabil și fascinant, că literatura e, prin vechimea ei milenară, atât de uimitor de diversă, încât, oricum ai scrie, oricât de puține disponibilități lirice ai poseda ca poet, pusă sub semnul actului creator și într-o poziție intelectuală indecisă, orice expansiune verbală va genera, într-un fel, o tensiune în raport cu un sistem de așteptări, și va oferi criticii, spre deosebire de zone cu intlexiuni ezoterice, puncte de pornire pentru interpretări neobosite?”

Mai curând am fi înclinați să considerăm că, pentru început, nu a fost decît hotărîrea (disperată) a poetului de a-și paraliza, intructiv, funcțiile de supraveghere, de a se lăsa cuprins de acea amețelă a spiritului, sub cupola căreia te poți dezlega de rigorile inteligenței responsabile, vigilente la solicitările de moment ale consumatorului, pentru a fi ceea ce ești”. (Eugen Negrici în: Nichita Stănescu interpretat de..., prefață, notă asupra ediției, antologie, cronologie și bibliografie de Sanda Anghelescu, Ed. Eminescu, 1983, colecția „Biblioteca critică”).

Cînd trăia Nichita Stănescu, opera lui și comentariile asupra ei se aflau într-o stare de proliferare explozivă, astfel încît nu-ți venea să crezi că vor putea fi inventariate vreodată. Acum perspectiva s-a schimbat. Versurile, parcă împunătoare, încep în câteva volume de „opere”, după cum, probabil, se va vedea în curînd; între copertile ca niște lespezi se vor rîndi cuminți, numerotate din cînd în cînd, iar într-un ultim compartiment vor figura și fabuloasele inedite, cu indicații precise privind identitatea posesorilor.

Și textele critice se contabilizează relativ ușor. Au și fost cuprinse într-o carte, prin reproducere integrală, sub formă de extrase sau menționate la bibliografie... Să alungăm însă noul de melancolie care ne cuprinde și să vedem despre ce este vorba.

Cartea, realizată de Sanda Anghelescu, a apărut în cunoscuta și folositoare colecție „Biblioteca critică” a Editurii Eminescu. Nicolae Manolescu, adept recent al pedanteriei profesionale după ce timp de două decenii și-a învîtat studenții să repudieze orice formă de pedanterie, dezaproabă modul de organizare a sumarului, declarînd că-l enervează tendința unor autori de a-și pune în scenă materialul documentar, în loc de a-l prezenta fără nici o intervenție. Dar există antologie fără intervenție? Ducînd raționamentul pînă la capăt ar însemna că Sanda Anghelescu ar fi procedat în mod ideal numai nealcătuiind volumul și lăsînd ca rolul de antologie să fie îndeplinit, pur și simplu, de totalitatea comentariilor critice respicite în perioade și volume („Că vinovat e tot făcutul, / Și sfînt, doar nunta, începutul”...).

În ceea ce mă privește consider că Editura Eminescu se dovedește bine orientată încurajînd inventivitatea autorilor de antologii (cum s-a respectat aceeași schemă de alcătuire și la Mihai Eminescu, despre care s-a scris o bibliotecă întreagă, și la Dimitrie

Anghel, a cărui exegeză nu depășește cîteva sute de pagini?). Totodată, mi se pare că apariția volumului semnat de Sanda Anghelescu merită salutăată, ca o întreprindere intelectuală serioasă. Autoarea are o concepție despre poezia lui Nichita Stănescu ca metaliteratură, despre existența a patru etape de creație și, în funcție de aceste convingeri, riguros argumentate în prefață, și-a gîndit și antologia.

Lectura cărții ne confirmă competența unor critici de notorietate în discutarea poeziei moderne, dar ne oferă și cîteva surprize. Astfel, constatăm că interpretările cele mai interesante, unele senzaționale, ale creației lui Nichita Stănescu aparțin unor protagoniști critici noștri literari, ci unor comentatori de planul doi (în ierarhia vieții literare): M. Nițescu, Eugen Negrici, Constantin Pricop, Paula Diaconescu. Pe de altă parte, aflăm cu stupefacție că autori cu o prezență energică în breasia critică-roască — de exemplu, Mihai Ungheanu — nu au scris aproape niciodată despre Nichita Stănescu.

Dar cea mai mare surpriză este alta: foarte puțini dintre comentatori au înțeles cu adevărat poezia propusă de autorul *Necuvîntelor*. Îmi lipsește spațiul pentru a demonstra (o voi face cu alt prilej) că în majoritatea lor exegeții rămîn alături de ceea ce are unic, inconfundabil marele poet.

Și totuși, în pofida acestei neînțelegeri, Nichita Stănescu a fost recunoscut de aproape toată lumea. Chiar și cei care au dovedit o totală opacitate față de poezia sa au exclamat, infiorați, „Ecce homo!” Identific, aici, o trăsătură de mare noblete a românilor și anume un înăscut sentiment al valorii. În fața valorii firea noastră, în deosebită măsură, nu depășim conștientizarea, să renunțăm la orgoliu și, cu un eroism voios, simpatic lui Caragiale, să spunem: „Jos pălăria!”

Alex. ȘTEFĂNESCU

Între noi

Și m-acoperă zăpezile și acoperă
Uitatele nopți cînd cu mina culegeam
Stelele unui cer fără întoarcere,
Ce bogat e sufletul înaintînd,
Între noi ne zărim tot mai greu,
De dragoste soapte sînt aceste petale,
În tăceri trupul meu vămuit de nesomn,
Mina ta ca o salcie albă chemînd,
Gîndul tău, pasăre, înspre zi rătăcind.

Viorica PETROVICI

Și ori de cite ori

S-a făcut mai mare ziua;
mi-e frică să nu-mi îndrăgesc ființa
netezindu-i cu degetele, ușor, albia adîncă
și istovită de spațiu; mi-e teamă,
peste umerii mei se poate pătrunde
Și iață cad păsările arse
ca dintr-un cuib al nimăului,
peste-acoperișuri și-n oglinzi se face noapte.

Vasile GRAMATICU

Singur cu noaptea

Singur cu noaptea.
Pînă și tăcerea îngheață.
Solide ecouri curg sloi în riul întunecat.
Pînă și cărțile au amuțit
— ghețari rătăciți la polul tăcerii —
Gînduri nepereche se prăbușesc la marginea
orelor.

Aura PANICO

DEBUT

Ca umbra

ții minte cum alergam
întruchipare de vînt
e tirziu
m-am jucat și cu umbra de cîmp
puteai fi iarbă care
și-a schimbat clorofila cu sînge
dar mai puteai fi tu însuți
cel cu care
mă învelesc între flori

★
★
★

apropii de pămînt rochia cu vînt
înstelat
ca învîrtirea clorofilei în frunză
silueta unui riu
cu pești împlețiți în iarbă
ridică ziua și noaptea
să le atingă
de taina dealului arat cu nori

Tania LEONIE

De noapte

petrece visul
la masa neliniștii
dintre aerul rădăcinilor
și
aerul păsărilor
ca la noaptea visul să vizeze
flori cu aripi
și
păsări cu rădăcini,
pe cînd
visul doarme
și
somnul vizează

Elena CIMPAN

Desen de Constantin LEFTER

DICTIONAR (XII)

30. DAMIAN, GEORGE (24. III. 1927 — satul Zlătinoia, județul Botoșani), poet. Studiile secundare la Liceul Comercial din Botoșani (1940 — 1947), studiile superioare la Facultatea de Drept din București (1949—1953): a lucrat ca judecător, consilier juridic, ziarist. În prezent reporter al Radio-televiziunii. Debutul în perioade este legat de „Iașul nou” (nr. 3—4, 1950), primul volum de versuri. Din nord, fiind editat la Editura Junimea în 1972. A colaborat la „România literară”, „Luceafărul”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „Ateneu”, „Steaua”, „Iribuna”, „Familia”, „Contemporanul”, „Pagini bucovinene”, la alte ziare și reviste. Alte volume publicate: *Vreți să-aveți și voi un zmeu?* (1973), *Pădurea românească*, (1976), *Acțiunea păstrăvului de argint* (1976), *proză, Tirziu, în decembrie* (1981), *Noapte de grație* (1982).

Evoluția poetică a lui George Damian ar putea fi sugerată printr-o traiectorie care să se suprapună aceleia urmîrind evoluția liricii de la viziunea tradiționalistă la cea deschisă către registrul liric modern.

Volumele *Din Nord* și *Pădurea românească* sînt definitorii pentru pericadă viziunii tradiționaliste asupra poeziei. Răzbate din versurile acestor volume sentimentul de echilibru al unei naturi cu care trăirile poetului se sincronizează perfect. O simfonie de sunori și lumini generatoare de calm și optimism dirijată cu mîna sigură de la pupitrul prozodiei clasice.

Cu *Tirziu, în decembrie* și mai ales cu *Noapte de grație*, George Damian se apropie mai mult de sine însuși. Tonul unceri retorice de mai înainte devine reflexiv. Poetul nu mai evocă, se confesează. Simbolurile devin mai frecvente.

31. DAN, ILIE (11. IX. 1938, Pirtești de Jos, județul Suceava), filolog, poet. Născut în familia unor țărani cu zece copii, a urmat cursurile școlii generale în comuna natală, pe cele medii la Liceul „Ștefan cel Mare” din Suceava, iar studiile superioare la Facultatea de Filologie din Iași, pe care a absolvit-o în 1961, ca șef de promoție.

Din 1961, pînă în prezent, cadru didactic (asistent pînă în 1970, lector după această dată), la aceeași facultate. În 1976 obține titlul de doctor în filologie cu *Toponimia Văii Solonețului*. Între 1975—1978, a susținut un curs de civilizație românească la Universitatea Aix-en-Provence (Franța). A debutat în publicistică în decembrie 1972. Debutează editorial cu volumul *Contribuții* (Editura Eminescu, 1978) iar *Cumpăna gîndului* (Editura Eminescu, 1981) este prima sa carte de poezie. A colaborat, cu numeroase studii și articole, la reviste de literatură sau cu specific filologic din țară și străinătate. Alte volume: *Confluente* (1980), *Toponimie și continuitate în Moldova de Nord* (1980), *I. I. Mironescu* (1982) *Contribuții la istoria limbii române* (1983). A prefațat și îngrijit ediții critice din operele lui I. I. Mironescu, Mihai Codreanu, Nicu Gane, Calistrat Hogea, Alexandru Cazaban, Sextil Pușcariu, precum și volumele de studii despre operele lui Creangă și Sadoveanu, apărute în 1973, respectiv în 1977.

Avînd o formație filologică temeinică, Ilie Dan se impune de la început ca personalitate didactică distinctă, a nuntind un cercetător de primă mîină în domeniul căruia i s-a consacrat. Studiile publicate în periodice au confirmat așteptările. Iar *Toponimia Văii Solonețului* a impus. Lucrarea, concepută ca monografie toponimică a Văii Solonețului din județul Suceava, este considerată drept una dintre puținele de acest fel din literatura de specialitate și prima lucrare toponimică desore o zonă a Bucovinei.

Cu studiile adunate în *Contribuții*, Ilie Dan dăsește cu aceeași dorință de originalitate pe teritoriul istoriei și al criticii literare.

Interesantă completare a personalității, poate chiar hotărîtoare pentru definirea-i completă, este poezia. Duioasă în tonalitate, ea este celebrarea melancolică a durerii și bucuriei, notație scurtă, temătoare de proză, niciodată disimulată.

O. N.

(urmăre din pag. II)

gustori, cu căruțele cu mărfuri. Aduceau teancuri și suluri de bambac, casinci, pălării și tot felul de stămburi și de șiacuri.

Aceștia erau foarte cunoscuți pe la noi și nu lipseau niciodată. Erau ca niște moștenitori ai iarmarocului, din tată în fiu, și oamenii aveau încredere în ei.

De la Burdujeni venea unul Aron. El era croitor vestit de cafeveici pentru femei. Lucra și pe la case mai mult cu blănițe. Dar mai mult îi vedea lumina la iarmaroc. Era bătrîn, puțin schiop, alb tot, purta barbă și perciuni lungi, îmbrăcat cu o giubea cu blană lungă pînă la ciobote, încins cu o curea, cu un băț în mîna lustruit de vreme.

Acela era cotul lui, măsura cu care lucra, pe atunci se măsura cu cotul orice fel de materie, fir, sumani, pînză și multe altele. Nu se vorbea de metru, cotul avea 65 centimetri.

Aron avea un fiu, pe Avrum, vestit negustor de căruți. Acela venea la iarmaroc, lua arvună de la oameni pentru căruți. El le aducea de la un mare atelier din Burdujeni, după comanda omului, mai mari sau mai mici, legate frumos. Avrum era negustor și de păsări și ouă. El venea cu alții cu căruțele cu lăzi și cumpăra păsări și ouă de la iarmaroc.

Veneau cordonenii din Teșuți și Prelipca, cu panerașe, coșulețe de nuiele, foarte frumos împletite, înflore și colorate, pe care le cumpărau femeile de la noi.

Orice femeie, cînd pleca la țîrg, trebuia să aibă coșuleț în mîna. În el puneau ce avea de vîndut, ouă, pui, semințuri și legume. Iar cînd venea acasă puneau ce-a cumpărat. Din părțile Boișănilor, de pe la Zăicești, veneau cără încercate cu coșuri de papură și mături, veneau și de la țazul Drașanilor, din părțile Suliței cu rogojini și coșuri de papură.

De la Tudora coborau cărăle cu oale și hîldunețe pentru lapte. Toate erau smălțuite și închestrite.

În Tudora, pe un pîrtiu, era o făbrică de oale, a lui Toader Sofa. Din Dolhești poposeau în iarmaroc

iarăși cără cu fel de căni închestrite. Apoi țigani cu corăfele, linguri, fuse, căuse. Aceia erau lingurarii, se adunau cu droaia, din Gulia, Arghira, Dealul Runcului și Vămeni-Podșor.

Din Dolhasca veneau țiganii meșteri, cari aduceau chepteni de cheptănat cîneapă, letci, virteje, soarfece de tuns oile, cușite, seceri, chepteni de lăut și multe alte mărunțisuri. Se așezau în iarmaroc, la o parte, numai ei, și strigau toți de te zăpăceau, lăudîndu-și mărfurile.

Din părțile muntelui ajungeau cu o zi mai devreme cără cu ciubere mari de spălat, ciubărașe mici, pu-

se schimba în cămăși albe de fuior de cîneapă, se încingea cu șitoare aleasă, puneă punga cu baie după gît, apoi o prindea în briu. Se îmbrăca cu caftan de șiac negru, cu pălărie și cu botine, cu ochinci numai în țarină mergea.

Bunica se îmbrăca și ea curat, cu fustă neagră, botine cu gumă, cu jachetă maro de șiac și se îmbrăco-dea cu bariz negru.

Punea scaunul pe căruță, iar pe spătar un macat ales în multe culori. Acela era anume pentru scaunul căruței.

Pe mine mă lua între ei pe scaun.

Pe atunci nu era șoseaua de astăzi, cu podul pe Suceava. Mergeau pe un drumușor de pe lîngă casa noastră. Acela era drumul principal, cum spuneau ei „Drumul la vadul Sucevei” sau „După Grădini”. Ajungeam la vad, treceam apa, care era numai pînă la coșul căruței, și de celălalt mal eram în Liteni.

Nu mult mergeam pe drumușorul de pe mîriște și intram în Liteni. Primele case erau în dreapta, un coșocar, Herșcu. Peste drum boian-gii vestii. Apoi mai era o gospodărie a lui Pascaru și alta a unei femei Magdalena, tot pe dreapta. Casele erau mici și foarte rare.

Pe stînga, cum cotește drumul, un om năcăjit tare avea un bordei, oamenii îi ziceau Toncu. Apoi, de la el pînă la calea ferată, era o bulgărie mare și frumoasă, lucrată de o familie de bulgari. Un șanț mare care da în apa Sucevei, cu o roată mare cu cape, vîrta apa pe răzoarele bulgăriei. Pe dreapta nu mai erau alte case pînă la rampă.

Peste linia ferată era o clădire mare cu două etaje și la o parte grajduri lungi ca niște magazii. Acolo sub dealul Litenilor a fost velenița boierească, fabrica de spirt, pe timpul lui Virnav Liteanu. Acum cînd i-am cunoscut eu, era moară boierească iar grajdurile erau pline cu mașini vechi adunate acolo. Oamenii ziceau la moara „la veleniță”.

Pe partea stîngă nu era nimic numai o grădină mare boierească. Mai sus pe deal era un han mare, spre care urca șoseaua, avînd pe partea stîngă dughene.

Isai TOBOLSKI (U.R.S.S.)

Fericire

Liniste multă, aer, soare,
Aşa e fericirea-n timp...
Femeia pruncul şi-a înforsa,
În scutec nou să-l înfăsoare.
Şi când dădu de sinul dulce,
Din plins el se opri, pe loc;
Curgea lumina albă-n juru-i,
Ca într-un bun şi simplu joc.

Şi-atita liniste era,
Încit femeia, mulţumită,
Plecindu-şi ochii-n cetişor,
Şi murmurând un cînt de dor,
Căzu pe brazdă, toropită.

Mama şi fiul respirau,
Într-o suflare unică,
Domoală —
De se părea că-ntr-un pămîntul,
Şi nu doar lanul de secură,
S-a aşezat de ei alături.

Şi dacă stau să mă gîndesc,
Şi dacă iau mai bine seama,
Pe-acest pămînt vor sta mereu
Alături, fiul, piinea, mama.

În româneşte de Arcadie ARBORE

Kingsley AMIS

O problemă de logică

Dragostea înseamnă cunoaştere :
Paşii noştri pînă-n dormitor
(Sorbindu-ne din priviri, îmbrăţişaţi)
Sus un prag de marmură
Sau mai modest o scundură tocită,
Ceea ce facem
In uitarea noastră
Tot atât de mult ne arată
Cine sîntem şi ce sîntem
Şi mai ales ce este viaţa.
Aşa că stinge lumina,
Ascunde-te în mansarda goală
Printre hîrdaie ruginite
Şi-năcrite trupuri ;
Lasă uşa larg deschisă
Şi năpusteşte-te peste tot,
Zdrenţe, zdrenţe ;
Apoi stai numai o clipă,
Singur cu tine,
Şi nu-ţi aminti nici un nume.

A. ALVAREZ

Pierdut

Somnul meu şovăie, binele visează :
Cerule străluceste verde, tu soseşti
Printr-un clopot de aer, Mă frămînt.
Aceleaşi riduri îmi brăzdează obraji ;
Le mingii cu degetele. Acelaşi cap se zbućiumă
Pe pieptul meu. Braţele mele cuprind acelaşi
mijloc
Şi simt alte braţe paralizate cum tresaltă.
Miinile mele în acelaşi păr mort.
Aceleaşi rărunchi, coapse anchilozate se desfac.
Visul vibrează, taie. Zilele clipesc, se tulbură.
Ale ei. Nu ale tale, iubito. Ale ei.
Traducere de Horaţiu STAMATIN

FELURIMI

Memento

Harold Lloyd : „Niciodată să nu te mulţumeşti să fii al doilea. Un imitator este un secund. Întotdeauna să ţinteşti locul de frunte chiar dacă nu-l vei atinge niciodată. Fiindcă chiar dacă nu-l atingi niciodată cîştigi un plus de experienţă. Numai cel ce se mulţumeşte să rămînă pe loc rămîne pe loc sau face paşi înapoi”. (Lazăr Cassvan, „A fost odată... un cinema”, p. 52).

Bette Davis : „O atitudine rezervată, cumpătată, te poate duce fie la o carieră, fie la o căsătorie fericită. Trebuie să-ţi cheltueşti cu grijă timpul ca să poţi învăţa, să-ţi îmbunătăţeşti cunoştinţele, să citeşti. Pur şi simplu nu-ţi poţi permite luxul de a risipi minute preţioase cu frivolităţile sociale care nu te duc nicăieri” (Ibidem, p. 90).

James Stewart : „bărbaţilor nu le plac femeile care vorbesc, vorbesc, vorbesc...” (ib., p. 119).

Diderot :

Diderot : „Duminică a avut loc închiderea stagiunii, aşa că ne-am dus la teatru. Cel care a făcut prezenţarea, ştiindu-mă în sală, m-a blagoslovit în public cu nişte aprecieri destul de bine întoarse din condei. Mă cunoaşteţi, deci vă puteţi da seama ce jenat m-am simţit ; m-am tot făcut mic, mic, mic în lojă ; de ruşine eram gata să mă ascund sub fustele cucoanelor”. (Scrisori către Sophie Volland, p. 217).

Topologii :

a) „papagalii” (cei care se dau în vînt, de ţi se face greaţă, după tot ce e străin : de la discuri la boarfe), «vrăbiute cenuşii» (cei care cirpesc cu modestie, înfundaţi în bălegarul autohton), «ciocănişii» (cei care nu sînt în stare să buchisească) şi «curcani» (cei care de tineri încep să se infoaie pe plan obştească). (Evgheeni Evtuşenko, „Dulce ţinut al poemelor”, p. 220).

b) «Oamenii se împart în trei categorii : cei care au citit Fraţii Karamazov, cei care n-au citit încă şi cei care nu vor citi niciodată”. (ibidem, p. 67).

Dumitru BRĂDĂŢAN

CADRAN

„Rumeguşuri de suspine“

Mult prea concesivă, cu unele din „producţiunile” literare ale colaboratorilor săi, revista Amfiteatru ne reţine iar atenţia cu o mostră de versificare grosieră pe o temă fudulă. „Opera” în cauză poartă un titlu năstruşnic, ca să nu-i spunem altfel („Dealul de Ginduri”) şi ocupă suprafaţa unei întregi pagini (din respectiva publicaţie), fapt pentru care parcurgerea sa pînă la capăt ne-a pus la grea încercare. Un poem stufoş, confuz şi bolborositor suferind de toate păcatele veleitarismului. Mizînd pe cîteva simboluri la îndemînă, autorul (Augustin Iza) imaginează o colectivitate arhaică, din „străvechi orînduiri”, pornită să cucerească un aşa-zis Deal de Ginduri. (Schema epică aminteste evident de „celebrii” minerii ai lui Dan Deşliu care se sfortau şi ei odinioară să urce pe munte un compresor). Luîndu-şi în serios misiunea, penita lui A. I. „colorează” atmosfera cu „desagi de-nfrigurări şi doruri” (?), „murmure de goluri”, „nări de roze”, „ceruri-mume”, „basmle de-nop-tări”, „cămăşi albe de-nzoriri” şi alte asemenea perle stilistice. Dar pre-dilectele rîmîni „metaforele” de inspiraţie... forestieră ca de pildă : „aschii de nelinişti”, „bîrne de lumini”, „sindrilitate vieţii”, „rumeguşuri de suspine”, „grinzile neliniştii”, „tîmple instinctive” (!), „sindrila visării”.

Şi cum orice poem care se respectă trebuie să aibă şi un erou model, iată că în mijlocul mulţimii neputincioase A. I. face să se ivească

herculeanul Mitu Valahu (de profesie ţapinar, după cum aflăm mai la vale). El, şi Mitu Valahu se apucă (puterea exemplului, desigur), să-şi clădească o casă chiar pe coama rivnitului Deal : „Sufla opintit sub stînci... / Clătîtînd întreaga lume precum oceanul o barcă / Cu explozii de răsuflet văzduhul tremurînd / Şi el se încorda cu uriaşa-i forţă / Precum întreg abisul s-ar transforma în tortă”. Şi uite aşa, omul nostru studiînd, învinşosîndu-se şi strigînd „titanic peste codru” îşi duce (spre satisfacţia cititorului) pînă la capăt treaba, în ciuda faptului că „Bezna-i zgîria cu ghearele aleanul”. Ceea ce urmează nu-i decît un fleac : dintr-o trăsătură de condei Dealul de Ginduri este rapid cucerit şi împinzit de „case albe şi albastre”. Odată dezlăuit şi „misterul” încrîncenatelor asalturi colective şi individuale, numitul Deal „se înfăşoară în cercuri galaxine” şi „oamenii vibrau înlăuntru violoncele şi viori”, iar de atita bucurie şi voce bună „Metrouri de speranţe îi duceau departe” (pe ei adică, pe cei ajunşi pe dimbul cu pricina). Consumat fiind şi deznădămintul epuizantei acţiuni (acţiune dusă cale de aproape trei sute de versuri mălăieţe), autorul face ultimul efort de a ne înştiinţa cu seninătate : „Şi cercurile se roteau rînduri, rînduri / Învrtejînd printre ele ginduri, fulgere de ginduri”.

Ioanid DELEANU

Suceava, dimensiuni turistice

(urmăre din pagina I)

tenţa unei bogate baze materiale care stă, an de an, la dispoziţia a sute de mii de turişti (din care zeci de mii din alte ţări). Particularizînd, înregistrăm la această oră existenţa a peste 3000 de locuri de cazare în hoteluri, cabane, căsuţe şi a peste 6000 de locuri în unităţile de alimentaţie publică. Adăugăm la acestea bazele de agrement care stau la dispoziţia turiştilor, activităţile culturale-sportive organizate în permanenţă, spaţiile de cură balneară şi, nu în ultimul rînd, competenţa lucrătorilor noştri, care, animaţi de indicaţiile date în diverse ocazii de conducerea superioară de partid şi de stat, au reţinut şi aplică în viaţa de zi cu zi spiritul participativ, de dăruire, adoptînd cele mai bune soluţii care să confere o calitate superioară muncii lor. Aş dori să precizez că ceea ce ne preocupă în primul rînd este asigurarea în permanenţă a unui specific bucovinean tuturor activităţilor noastre.

R. Actualul sezon turistic oferă, desigur, şi cîteva „premiere”...

M.H. În staţiunea balneo-climaterică Vatra Dornei s-a dat în folosinţă un nou complex „Bradul”, cu 300 de locuri de cazare, 500 de locuri de alimentaţie publică, bar de zi şi terasă. Tot aici s-a dat în folosinţă şi un telescaun. S-au făcut o serie de modernizări la cabanele „Mestecăniş”, „Runc”, „Zugreni”, „Deia” (unde s-a construit o terasă cu 150 de locuri). Lucrări de modernizare s-au executat şi la complexul turistic de la Putna (a cărui capacitate a crescut cu 100 de locuri), la Siret, (unde se va amenaja o terasă acoperită, a cărei capacitate va creşte cu 150 de locuri), la Rădăuţi (terasă cu 200 de locuri) şi aş adăuga că în curînd vor începe lucrările de modernizare la complexul „Suceava” din municipiu.

R. Vă rugăm să vă referiţi şi la cîteva din serviciile şi programele de agrement de care pot beneficia turiştii în judeţul Suceava.

M. H. Aş dori să se reţină faptul că pentru judeţul nostru întregul

an este sezon turistic, iar asigurarea serviciilor şi diversificarea programelor de agrement stau în permanenţă în atenţia noastră. Cîteva exemple : programul de divertisment înscris sub genericul „Cină bucovineană”, la hotelul „Călimani” din Vatra Dornei, concursul de poezie de la Deia, deplasările la coliba pastorală din apropierea Muzeului Lemnului din Cimpulung Moldoveş, organizarea de excursii călare şi de spectacole de echitaţie la vestitele herghelii de la Rădăuţi şi Lucina, audiţiile muzicale din casa memorială Cjriian Porumbescu (unde se fac şi degustări de dulceturi de fructe de pădure) etc. ...

R. Ce oferă turiştilor anul 1984 în materie culinară ?

M. H. Pentru anul 1984 vom căuta ca în toate unităţile noastre să se servească preparate cu specific bucovinean (balmoş, sărmăluţe cu ciuperci sau urdă, dovlecei cu smîntîină, preparate din peşte etc.). Pentru sezonul cald vom oferi şi alte preparate, cum ar fi : budincă din legume, tocinei, ghiveci rădăuţean, plăcinte „poale-n briu”, colţunaşi cu povidlă, pui la ceaun şi aite. Diversificarea sortimentelor culinare ne preocupă, de asemenea, şi, în acest sens, organizăm periodic întreceri între bucătari, expoziţii, iar pentru o mai bună aprovizionare a unităţilor de alimentaţie publică am extins activitatea gospodăriilor anexe, în care se cresc la ora actuală 500 de porci, 1000 de păsări, peşte, se cultivă rădăcinoase, plante cerealiere şi legumicole, pe 25 de hectare de teren.

R. Înţelegînd din toate acestea că judeţul Suceava s-a pregătit să devină o bună gazdă, ce aţi dori să transmitem viitorilor oaspeţi ?

M. H. O călduroasă invitaţie pentru cei care doresc să cunoască oamenii şi înfăptuirile Ţării de Sus, a. vînd convingerea că tot ceea ce-i aşteaptă aici îi va face să revină an de an, aşa cum „Mărul de aur”, decernat în 1975 turismului sucevean, continuă şi astăzi să înflorească şi să dea roade.

Consemnări

Concursuri republicane

În perioada 6—14 aprilie a.c. Suceava a fost gazda Concursului naţional de limba şi literatură română „Mihai Eminescu” şi a concursurilor interjudeţene de limba şi literatură maghiară şi limba şi literatură maternă germană, manifestări de prestigiu organizate sub egida Ministerului Educaţiei şi Învăţămîntului, Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist şi a Societăţii de ştiinţe filologice.

Competiţiile, considerate drept momente de referinţă în nobila acţiune a şcolii româneşti pentru cultivarea limbii literare în rîndul tinerii generaţii şi menite să pună în valoare cunoştinţele şi aptitudinile creatoare ale acestora, au reunit peste 400 de elevi de liceu din întreaga ţară, cîştigători ai etapelor premergătoare de selecţie. Au luat parte, ca invitaţi, numeroşi profesori de specialitate, cadre universitare, inspectori şcolari, oameni de cultură şi artă.

Pe lângă probele de concurs, programul a cuprins şi o bogată suită de acţiuni cultural-educative : vizite şi excursii documentare, spectacole artistice, seri cultural-distractive, dezbateri, şezători literare. Premiul „Paginilor Bucovinene” a fost acordat celei Mihaela Horciu, de la Liceul „Petru Rareş” din Suceava. (I.B.)

Expoziţii

● „10+1” ar putea fi titulatura expoziţiei membrilor Cenaclului Suceava al Uniunii Artiştilor Plastici, deschisă la Galeria de artă din Suceava şi apoi la Şcoala interjudeţeană de parud din Iaşi. 10 pictori şi 1 sculptor şi-au dat întâlnire în această expoziţie colectivă concepută ca un eşantion reprezentativ al lucrărilor existente în atelierul artiştilor plastici. Fără un program deliberat, decît propria autoselecţie şi apreciere a fiecărui expozant, manifestarea din această primăvară completează imaginea artei plastice sucevene, conturînd-o şi afirmînd-o. Au expus : Adrian Bocancea, Constantin Butoi, Ion Carp-Fluerici, Veronica Gridinoc, Mircea Irişcă, Tiberiu şi Viorica Moruz, Virgil Parşel, Angela Pitaru-Bolnavu, Puşa Pislaru (pictură şi grafică) şi Mircea Dăneasa (sticlă). (P.D.)

● Cu prilejul Zilei Sănătăţii a fost vernisată la Spitalul Judeţean Suceava, expoziţia de pictură pe sticlă a medicului sucevean Tudor Marin. Dovedind reale aptitudini de colorist şi o bună cunoaştere a tradiţiei, autorul se situează cu cele douăzeci de lucrări expuse în apropierea unor teme sugerate de propria-i profesiune. (M.L.)

Şezători literare

Cenaclul din Suceava al Uniunii Scriitorilor a organizat la Şcoala Generală din Dărmăneşti o şezătoare literar-muzicală înscrisă în cadrul manifestărilor desfăşurate în această comună sub genericul „Săptămîna educaţiei politice şi culturii socialiste”. Au fost prezentate cu acest prilej versuri în locura autorilor (Ion Beldeanu, Ion Cozmei, George Damian, Marcel Mureşeanu, Victor Rusu), pagini de proză (Petru Drişcu), un recital de muzică tînără susţinut de Doina Şutu şi grupul folk al Liceului Pedagogic „Emil Bodnăraş”.

Alte două şezători literare au avut loc la Liceul agroindustrial din Rădăuţi şi Şcoala generală nr. 2 din Suceava. Elevii şi profesorii de aici l-au avut ca oaspete pe poetul Ion Beldeanu, invitat cu ocazia apariţiei noului său volum de versuri „Armura solară”. (I.D.)

Premii

În zilele de 1 şi 2 aprilie, în fiecare an, la Timişoara se organizează salonul naţional studentesc de caricatură şi desen satiric „Zilele umorului studentesc”. Studenţii suceveni sînt deja la a treia participare şi, continuînd tradiţia celorlalte două ediţii precedente, au fost laureaţi. Constantin Hatnean a obţinut premiul special al juriului, iar Eusebie Ianovici şi Sorin Danciu — menţiuni.

În decursul participărilor la acest salon naţional, cenaclul studenţilor suceveni (îndrumat de caricaturistul Mihai Pinzaru-Pim) a cucerit un premiu întii, un premiu special, patru menţiuni şi un premiu de grup. (George Ostafi)

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DARJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREŞEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA. Tehnoredactare : Valentin MILICI

COMITETUL JUDEŢEAN DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ SUCEAVA Str. Mihai Viteazul nr. 48